

УДК 378.015:004

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-2.16>**I. О. Мазайкіна**

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов з курсом латинської мови
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова

М. І. Костюк

старший викладач кафедри іноземних мов з курсом латинської мови
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова

В. В. Мікаєлян

старший викладач кафедри іноземних мов з курсом латинської мови
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова

ФОРМУВАННЯ ТА ВИРІШЕННЯ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАВДЯКИ ІНФОРМАЦІЙНИМ ТЕХНОЛОГІЯМ

Перетворення в українській державі ставлять нові завдання перед освітньою системою країни і потребують удосконалення державного управління системою вищої освіти. Необхідність осмислення компонентів, ключових характеристик, умов реалізації державних механізмів управління в українській освітній системі, а особливо управління розвитком освіти пояснюється комплексом істотних факторів.

Політика в галузі якості вищих медичних навчальних закладів має сприяти стійкому економічному зростанню і посиленню ролі України як європейської держави на основі задоволення потреб суспільства і всіх суб'єктів ринку освітніх і наукових послуг у висококваліфікованих спеціалістах на рівні, якого вимагає європейське та світове співтовариство. Така політика спрямована на забезпечення гарантовано високої якості освітніх і науково-технічних послуг.

Політика в галузі якості у вищих медичних навчальних закладах має реалізовуватися за рахунок ефективного функціонування системи управління якістю. Заклади галузі охорони здоров'я не можуть ефективно функціонувати без стратегічного управління як мінімум із кількох причин: ухвалення тільки короткострокових рішень не сприяє ефективній діяльності; нестабільність зовнішнього середовища, що заважає здійснювати управління шляхом реакції на проблеми, які виникли на основі попереднього досвіду або його екстраполяції. Для своєчасної та ефективної реакції необхідні прогнозування і дослідження, що властиво саме стратегічному управлінню.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій управління змістом і організацією вищої освіти відбувається в таких напрямках, як: реалізація інформаційних процесів збирання, опрацювання, трансформації, зберігання науково-освітньої інформації; застосування програмних продуктів і апаратного обладнання для переробки інформації; вжиття організаційно-технічних заходів щодо забезпечення функціонування програмно-технічного комплексу (підтримка повноти, цілісності інформаційного навчально-наукового середовища та його оновлення). Побудова взаємовигідних відносин ВНЗ з іншими навчальними закладами на принципах безперервного обміну досвідом освітньої й наукової діяльності шляхом створення кластерів – мереж знань – є знаковою тенденцією сьогодення. Кластер – це сконцентрована на певній території група взаємопов'язаних організацій, профільних за змістом діяльності та інноваційних за суттю.

Інформатизація є одним із важливих аспектів діяльності вищого навчального закладу, що сприяє підвищенню ефективності його основної діяльності та інтеграції в міжнародний освітній простір. Для цього насамперед потрібно забезпечити технічну основу для вирішення: оперативних завдань на кафедрах (належна база комп'ютерів, телекомунікаційне обладнання); завдань на рівні факультету (створення підмереж факультетів); на рівні вищого навчального закладу (створення корпоративної інформаційної мережі закладу) та на рівні науково-освітнього об'єднання у вигляді кластеру, регіонального (освітні портали, кластери знань) і міжнародного (віртуальні організації/кампуси) центрів дистанційного навчання.

Ключові слова: медична вища освіта, державне управління, університетські клініки, стратегічні напрями, безперервна професійна освіта.

Постановка проблеми. Основною стратегічною складовою частиною розвитку вищої медичної школи має бути забезпечення якості освітнього процесу – змістовного наповнення, структурної побудови. Йдеться про реформування освітнього процесу, яке вимагає значних зусиль і концентрації всіх ресурсів вишу – управлінських, інтелектуальних, матеріальних. Істотним чинником успіху є державна підтримка інноваційних вишів.

Другим стратегічним напрямом розвитку вищої медичної школи є підвищення якості наукових досліджень на кафедрах і факультетах. У багатьох медичних школах мають створюватися спеціальні служби клінічних досліджень, які займаються не тільки роботою зі спонсорами клінічних досліджень, але і забезпечують взаємодію між окремими дисциплінами, а також між основоположними дослідженнями фундаментального характеру і прикладними дослідженнями. Результати такої роботи повинні упроваджуватися в навчальний процес, актуалізувати його зміст. Такі контакти сприяють дійсній міждисциплінарності досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті розроблено рекомендації щодо стратегічного планування розвитку вищих медичних навчальних закладів із метою ефективного використання їх ресурсних можливостей. Обґрунтовані основні напрями удосконалення практичної підготовки медичних кадрів і пропозиція створення університетських клінік, симуляційних центрів відпрацювання практичних навичок, впровадження інноваційних освітніх технологій.

В Україні розробка концепції реформування вищої освіти входить до кола наукових інтересів таких визнаних вітчизняних фахівців, як В. Андрущенко, К. Левківський, В. Луговий, В. Казаков, К. Корсак, В. Кремень, В. Огнев'юк, С. Ніколаєнко, М. Степко, Т. Фініков та ін. [1–6].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є забезпечення якості практичної підготовки медичних кадрів вищих навчальних закладів із подальшим впровадженням сучасної системи менеджменту якості як засобу досягнення стратегічних цілей закладу.

Виклад основного матеріалу. Основою політики в галузі якості вищих медичних навчальних закладів є постійне поліпшення якості освітнього та наукового процесів з урахуванням світових тенденцій на підставі ефективного зворотного зв'язку зі споживачами, постачальниками, іншими зацікавленими сторонами [4, с. 69].

Основні принципи цієї політики полягають у: здійсненні підготовки конкурентоспроможних фахівців на основі компетентнісного підходу; забезпеченні формування системи менеджменту якості, забезпечення й підтримки високої якості технологічних процесів університету і якості підго-

товки фахівців; інтеграції в міжнародний освітній простір, здійсненні спільних освітніх, наукових, лікувальних та інноваційних проектів і програм; впровадженні відповідно до вимог Болонської декларації освітніх програм міжнародного рівня шляхом удосконалення наявних технологій навчання та реалізації додаткових освітніх програм; безперервному вдосконаленні кваліфікації всіх співробітників, що випереджає впровадження передових освітніх та інформаційних технологій, розширення мережі клінічних і освітніх баз і технологічне вдосконалення наявних лікувально-педагогічних комплексів; розвитку інноваційної діяльності та досягненні стійкого економічного розвитку вишу; посиленні провідної ролі керівництва університету та регламентації відповідальності всіх співробітників у забезпеченні якості освіти [2, с. 128].

Політика в галузі якості у вищих медичних навчальних закладах має реалізовуватися за рахунок ефективного функціонування системи управління якістю.

До стратегічних зовнішніх цілей вищих медичних навчальних закладів слід віднести: освоєння нових ринків освітніх послуг на державному та міжнародному рівнях; задоволення очікувань і потреб замовників і споживачів освітніх послуг на підставі постійного підвищення якості послуг з урахуванням міжнародних стандартів якості.

До внутрішніх цілей мають належати: повне задоволення освітніх потреб особистості, держави та суспільства; створення ефективної системи менеджменту якості, яка сприятиме всебічному та стійкому розвитку ВНЗ; підвищення якісного рівня випускників відповідно до міжнародних стандартів вищої медичної освіти; досягнення високого рівня освітніх, науково-дослідницьких, інформаційних, педагогічних технологій шляхом дотримання вимог міжнародних стандартів якості; використання в освітньому процесі сучасних наукових здобутків закордонної медицини, результатів вітчизняних наукових досліджень і власних досягнень університету в галузі медичної науки; постійне підвищення педагогічної кваліфікації та професійного рівня викладачів і співробітників університету; розвиток виробничого середовища, сучасної інфраструктури, яка б створювала сприятливі умови для навчання.

Заклади галузі охорони здоров'я не можуть ефективно функціонувати без стратегічного управління як мінімум із кількох причин: ухвалення тільки короткострокових рішень не сприяє ефективній діяльності; нестабільність зовнішнього середовища заважає здійснювати управління шляхом реакції на проблеми, які виникли на основі попереднього досвіду або його екстраполяції. Для своєчасної та ефективної реакції необхідні прогнозування і дослідження, що властиво саме стратегічному управлінню.

Методи стратегічного управління вимагають використання специфічних моделей ухвалення і реалізації стратегічних рішень. До найвідоміших належать моделі: стратегічного планування, вибору конкурентних стратегічних позицій, управління на основі ранжирування стратегічних задач, управління по слабких сигналах.

Ефективним механізмом стратегічного управління є правильно вибрана стратегія закладів галузі охорони здоров'я (система стратегій, що включає ряд взаємозв'язаних конкретних підприємницьких, організаційних і трудових стратегій).

Світові тенденції розвитку медичної освіти базуються на розумінні ключової ролі освітнього процесу [4, с. 89].

Зона європейської вищої освіти будується на європейських традиціях відповідальності освіти перед суспільством; на широкому і відкритому доступі як до дипломної, так і післядипломної освіти; на освіті для розвитку особи та навчанні протягом всього життя [3, с. 77]. Оскільки наукові дослідження є рушійною силою вищої освіти, то і створення зони європейської вищої освіти повинне йти одночасно і паралельно зі створенням зони європейських наукових досліджень. Важливо уникнути прямої екстраполяції наукових напрямів Європи та використовувати вже наявні дані для подальшого аналізу положення справ, проаналізувати можливість запозичення новітніх технологій найбільш актуальних для охорони здоров'я України [4, с. 89–90].

Європейська вища освіта завжди була різноманітною в частині мов, національних систем, типів інститутів, орієнтації профілів підготовки і навчальних планів [7, с. 66]. Складність проблем і багатогранність процесу розвитку вимагають системного підходу. Кожен медичний виш самостійно вирішує комплекс завдань, що стоять перед ним. Сьогодні достатньо актуальним є формування стратегічних напрямів розвитку підготовки медичних кадрів. Будь-який стратегічний напрям діяльності вишу повинен шикуватися в руслі вирішення найважливіших проблем галузі, це забезпечить високу актуальність роботи вишу [9, с. 50].

Стратегічною метою, місією діяльності будь-якої вищого медичного закладу має бути забезпечення суспільства конкурентоздатними, гармонійно розвиненими фахівцями, міцно і глибоко інтегрованими у світову спільноту, що створюють етичне, висококваліфіковане медичне обслуговування, нові знання в медицині та фармації [5, с. 62].

Щодо освітнього блоку слід виділити: неефективну роботу з навчально-методичних питань, відсутність єдиних підходів до розробки, переробки, аналізу й інформування за основними методичними програмами, моніторингу якості структури, процесу, результату навчального процесу; недостатньо ефективно використання

допоміжних навчальних посібників і ІТ-технологій (муляжі, ТСО, тренажери, комп'ютерні класи), невчасне планування навчального процесу, розподіл штатів, недосконалі підходи до організації інтернатури студентів; неефективне використання аудиторних потужностей (площі, кількість, оборот, можливість введення аудиторій міжкафедрального користування з урахуванням специфіки); недосконале формування структур факультетів і кафедр на факультетах, що не відповідає всім вимогам до здійснення ефективного навчального процесу.

Стратегічними напрямками розвитку і пріоритетами повинні бути такі положення: створення ефективної моделі медичного університету, інтегрованого до «Європи знань»; створення університетських клінік як центрів інтеграції наукового, освітнього і лікувального процесів, формування академічної триєдності – основи якості медичної освіти; тісна співпраця науково-освітнього процесу з найбільшими виробниками і постачальниками медичного устаткування на взаємовигідній основі; створення могутньої матеріально-технічної бази для розвитку внутрішньовишівської науки як інтегрального компонента освітнього процесу і науково-дослідної діяльності.

Однією з умов конкурентоздатної вищої медичної освіти є стимулювання клінічного мислення у студентів, застосування міждисциплінарних підходів при насиченні їх знаннями, уміннями, навиками. Крім того, майбутній лікар повинен бути підготовлений до того, щоб систематично переробляти значний потік інформації, інтегрувати знання з нових дисциплін. Тому не тільки програми та навчальні плани, але і педагогічні методи і форми навчання повинні відповідати цим вимогам.

Широке розповсюдження інформаційних технологій сприяє активному розвитку навчальних закладів, підвищенню інтелектуального і професійного рівня викладання, а також надає підтримку особистісному та морально-етичному зростанню студентів. Сучасна підготовка майбутніх медичних працівників здебільшого використовує традиційні засоби навчання, що базуються на вивченні предметної літератури та прослуховуванні лекційних матеріалів, і потребує застосування інформаційних технологій як інноваційної складової частини та переважної ланки педагогічного процесу [1, с. 58]. Навчальний контент вищих медичних навчальних закладів України в рамках кредитно-трансферної системи вимагає нової організації систем викладання й оцінки якості освіти, що пов'язано з обробкою величезних масивів даних [2, с. 234]. Різноманітні інформаційні системи набувають популярності, і велика увага приділяється використанню інформаційних технологій у вивченні фундаментальних дисци-

плін, що є найбільш складними для засвоєння студентами [3, с. 45].

Інформаційно-комунікаційні технології – це особлива форма набуття знань, оскільки вони багатофункціональні, оперативні, доступні та продуктивні.

З розвитком мультимедійних технологій з'явилася можливість супроводу процесу навчання наочними матеріалами, що дозволяє подавати інформацію в лаконічній і доступній формі [1, с. 89]. Наявність комп'ютерних класів, інтерактивних дощок, велика різноманітність мультимедійних посібників і сучасні методики викладання [4, с. 34] дозволяють відкривати нові шляхи в розвитку мислення, надаючи нові можливості для активного й індивідуального навчання, а головне – творчої самореалізації молоді. Залучення до навчального процесу сучасних гаджетів (планшетів, смартфонів, лептопів, неттопів) і новітніх досягнень комунікативних технологій (інтернету, телефонії, бездротового зв'язку) занурює студентів в атмосферу, звичну для відпочинку і розваг, що підвищує емоційний фон, впевненість у своїх силах і покращує засвоєння матеріалу.

Висновки і пропозиції. Як відомо, стратегічне управління спрямовано на довготривалу перспективу і створює можливість своєчасної реакції закладів охорони здоров'я як відповідь на ті зміни, що відбуваються в їх зовнішньому середовищі.

Чим вища якість освітніх послуг і відповідно рівень фахівців, що випускаються, тим вищий ступінь відповідальності вищої школи перед своєю країною та її народом.

Стратегічними напрямками розвитку повинні бути насамперед: розвиток людських ресурсів; надання якісної медичної освіти; створення власних клінічних баз – університетських клінік; вдосконалення університетської науки й інтеграція в міжнародне наукове співтовариство.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні на рубежі століть (за матеріалами доповіді, виголошеної на засіданні загальних зборів АПН України 23 листопада 2000 р.). *Вища освіта України*. 2001. № 2. С. 5–13.
2. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою. *Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні* : матер. наук.-практ. конф. / за ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. Т. 3. С. 350–353.
3. Луговий В.І. Управління освітою : навчальний посібник. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. 302 с.
4. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: матеріали до першої лекції / уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський та ін. ; відп.ред. М.Ф. Степко. Київ : Вид. центр МОН України, 2004. 24 с.
5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / за ред. В. Кременя ; авт. кол. : М.Ф. Степко та ін. Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. 147 с.
6. Сікорський П. Якість вищої освіти – основна вимога Болонського процесу. *Освіта*. 2004. № 19. С. 3
7. Epstein R.M. Assessment in medical education. *N. Engl. J. Med.* 2007. 356. P. 387–396.
8. Medical professionalism in the new millennium: a physician charter. *Ann. Intern. Med.* 2002; 136. P. 243–246.
9. Опыт организации и результаты работы университетской клиники НИИ Травматологии и ортопедии Донецкого государственного медицинского университета им. М. Горького / В.Г. Климовицкий, В.Н. Пастернак, В.Ю. Черныш, В.Ю. Худобин. *Університетська клініка*. 2005. Т. 1. № 1. С. 24–27.

Mazaikina I., Kostyuk M., Mikaelian V. Formation and solution of the directions of activity of higher medical educational institutions thanks to information technologies

Transformation in the Ukrainian state poses new challenges for the country's educational system and requires improved public administration of the higher education system. The need to understand the components, key characteristics, conditions for the implementation of state management mechanisms in the Ukrainian educational system, especially educational development management, is explained by a set of significant factors.

The policy in the sphere of quality of higher medical schools should contribute to sustainable economic growth and strengthen the role of Ukraine as a European country based on meeting the needs of society and all subjects of the market for educational and scientific services in highly qualified specialists at the level that the European and world community requires. This policy is aimed at ensuring a guaranteed high quality of educational and scientific-technical services.

The policy in the sphere of quality of higher medical schools should be implemented through the effective functioning of the quality management system. Health care institutions cannot function effectively without strategic management, for at least several reasons: making only short-term decisions does not contribute to effective activities; instability of the environment, interferes with the management by responding to problems that arose on the basis of previous experience or its extrapolation. For a timely and effective reaction, forecasting and research are needed, specifically strategic management.

Implementation of information and communication technologies of content management and organization of higher education takes place in the following areas: realization of information processes of gathering, processing, transformation, storage of scientific and educational information; use of software and hardware for information processing; taking organizational and technical measures to ensure the functioning of the software and technical complex (maintenance of completeness, integrity of the information educational and scientific environment and its updating). Building mutually beneficial relationships between Higher Educational Institutions and other educational institutions based on the principles of continuous exchange of educational and scientific experience through the creation of clusters – networks of knowledge – is a landmark trend today. A cluster is a group of interconnected organizations that are core in content and innovative in nature.

Informatization is one of the most important aspects of the activity of a higher education institution, which helps to increase the efficiency of its main activity and integration into the international educational space. First of all, it is necessary to provide a technical basis for solving: operational tasks in the departments (proper computer base, telecommunication equipment); Faculty-level tasks (creating sub-networks of faculties); at the level of higher education institution (creation of corporate information network of the institution) and at the level of scientific and educational association in the form of cluster, regional (educational portals, clusters of knowledge) and international (virtual organizations / campuses) centers of distance learning

Key words: *medical higher education, public administration, university clinics, strategic directions, continuing vocational education.*